

tých až podlouhle vejčitých, 5–7 cm dl., v hor. 2/3 jednoduše pilovitých, při bázi ± symetrických, na svrchní straně tmavozelených, naspodu sivozelených. Květenství poměrně chudokvěté. Kališní cípy špičaté, za plodu vytrvalé, zaschlé; korunní lístky ± okrouhlé, 4,8–7,0 mm dl., bílé; semeník polospodní; čnělek 5, volných. Malvice ± kulovitá až hruškovitá, 1,5–3,0 cm v průměru, žlutá, z části oranžová nebo červená, hustě tečkovaná. Endokarp blanitý. Semena 6–7 cm dl., rezavě hnědá. V. Ff.

$2n = 34$ (extra fines)

Kdysi vysazován pro tvrdé dřevo ve vinicích v nejteplejších polohách termofytika, odkud příležitostně zplaňuje. Zřídka se pěstuje jako okrasný strom. Původní je v jz., j. a jv. Evropě (na sever až po j. Slovensko); v s. Africe, v Turecku a v Íránu.

Kříženci

2 × 8. *Sorbus aria* × *aucuparia*

Sorbus × *pinnatifida* (SM.) DÜLL — jeřáb polozpeřený Tab. 105/3

Sorbus × *pinnatifida* (J. E. SMITH) DÜLL Ber. Bayer. Bot. Ges. 34: 58, 1961. — Syn.: *Pyrus pinnatifida* SM. in SOWERBY Engl. Bot. 33: tab. 2331, 1796. — *P. semipinnata* ROTH Enum. Pl. 2: 438, 1827. — *Sorbus semipinnata* (ROTH) HEDL. Monogr. Gatt. *Sorbus* 49, 1901.

Strom nebo keř. Listy s čepelí ± úzce vejčitou, v dol. části peřenosečnou až zpeřenou, s 1–3 páry lístků [nm. *pinnatifida*], se 4–7 páry lístků, jen v hor. části nečleněnou [nm. *decurrens* (KOEHNE) KÁRPÁTI] nebo peřenoklanou až peřenosečnou [nm. *thuringiaca* (ILSE) KÁRPÁTI]. Jako spontánní

6. *Amelanchier* MED. — muchovník*)

Amelanchier MEDICUS Philos. Bot. 1: 155, 1789.

Beztrnné keře nebo stromy. Listy opadavé, celokrajné, pilovité nebo vroubkované; palisty opadavé. Květy v hroznech. Kalich vytrvalý; korunní lístky bílé; tyčinek 10–20; gynecium 2–5četné; semeník spodní; čnělky volné nebo částečně srostlé. Malvice bez lenticel, se zaschlým kalichem. Endokarp blanitý. — Asi 25 druhů v mírném pásu s. polokoule (hlavně Severní Amerika, dále stř. a j. Evropa, Malá Asie, Kavkaz, Japonsko).

1. *Amelanchier ovalis* MED. — muchovník oválný

Amelanchier ovalis MEDICUS Gesch. Bot. 79, 1793. — Syn.: *Mespilus amelanchier* L. Sp. Pl. 478, 1753. — *Sorbus amelanchier* (L.) CRANTZ Stirp. Austr. 2: 53, 1763. — *Aronia rotundifolia* PERS. Syn. Pl. 2: 39, 1807, nom. illeg.

Keř 1–2 m vys. Mladé větve řídce plstnaté, olysávající. Čepel okrouhle vejčitá, 2–5 cm dl. a 2,0–3,5 cm šir., ostře pilovitá, špičatá (s nasazenou špičkou), k bázi zaokrouhlená, svrchu lysá,

kříženec není v ČR doložen, protože společný výskyt rodičů je ojedinělým jevem. Vzácně se pěstuje jako okrasný strom.

3 × 1. *Sorbus danubialis* × *torminalis*

Sorbus × *kitaibeliana* BAKSAY et KÁRPÁTI — jeřáb Kitaibelův

Sorbus × *kitaibeliana* BAKSAY et KÁRPÁTI Feddes Reper. 62: 299, 1960.

Strom. Od druhu *S. bohemica* se liší listy s čepelí vejčitě srdčitou, v dol. části hlouběji laločnatou, k bázi zaokrouhlenou, naspodu řídce plstnatou. Velmi vzácně ve fyt. o. Znoj.-brn. pah. (okolí Ivančic).

Poznámka 1: Ve fyt. o. 6. Džbán jsou poměrně časté rostliny, které jsou patrně výsledkem introgresivní hybridizace mezi druhy *S. danubialis* a *S. torminalis*. Jinde zatím nebyly pozorovány, ačkoliv rodičovské druhy se nezdá vyskytují společně na téže lokalitě, i když v poněkud odlišných ekologických podmínkách. Nejasný je původ rostlin z rozhraní fyt. o. 28. Tep. vrchy a 31. Plz. pah. (okolí Manětína a Nečtin). Tvarem listů se blíží některým introgresantům ze Džbánu, v území však není znám *S. danubialis* (nejbližší naleziště jsou až na Vlčí hoře u Stříbra a v Doupovských vrších, tj. ve vzdálenosti asi 30 km).

Poznámka 2: (Zpracovali B. Křísa a J. Kirschner): Poměrně často je pěstován severoamerický temnoplodec černoplodý, *Aronia melanocarpa* (MICHX.) ELLIOTT (syn.: *Mespilus arbutifolia* L. var. *melanocarpa* MICHX.; lidově zvaný též černý jeřáb). Je to keř (popř. roubovaný na příbuzné stromkové druhy, vč. *Sorbus aucuparia*) asi 1,0–1,5 m vys. s listy celistvými, s čepelí ± eliptickou až široce obkopynatou, drobně vroubkovaně pilovitou. V kultuře pěstován pro okrasu, v poslední době však častěji pro černofialově zbarvené, časné opadavé plody (značný obsah vitamínu C a rutinu).

Poznámka 3: Meziododový kříženec × *Sorbopyrus* za rodem *Pyrus*. V kultuře byli získáni také meziododví kříženci *Sorbaronia* C. K. SCHNEIDER a *Sorbocotoneaster* POJARK.

naspodu řídce plstnatá; řapík 8–12 mm dl. Květy v chudých hroznech. Kališní cípy úzce trojúhelníkovité, špičaté; korunní lístky úzce vejčité až úzce kopinaté, 12–15 mm dl., bílé, v hor. části růžové na vnější straně chlupaté, tyčinek 20; gynecium 5četné; čnělky volné; semeník spodní. Malvice kulovitá, 8–10 mm v průměru, černá, ojněná, lysá; kališní cípy za plodu zaschlé. IV–VI. Ff.

Pěstován jako okrasná solitéra a ojediněle

*) Zpracoval M. Kovanda

zplaňující (okolí Prahy, j. Morava). Původní je ve stř. a j. Evropě (také ve slovenských Karpatech), na Krymu, Kavkazu a v Malé Asii.

Poznámka 1: Jako okrasné solitéry se pěstují také seve-

roamerické druhy *A. lamarckii* SCHROEDER (listy eliptické až vejčité podlouhlé, k bázi srdčité, korunní lístky vně lysé, malvice červené) a *A. spicata* (LAM.) C. KOCH (květenství bohaté, korunní lístky vně lysé, malvice tmavomodré).

Poznámka 2: V kultuře byl získán mezirodový kříženec *Amelasorbus* REHDER.

7. *Cotoneaster* MED. — skalník*)

Cotoneaster MEDICUS Philos. Bot. 1: 154, 1789.

Lit.: SAX H. J. (1954): Polyploidy and apomixis in *Cotoneaster*. J. Arnold Arbor. 35: 334–365. — BROWICZ K. (1959): Gatunki z rodzaju *Cotoneaster* w Polsce. Arbor. Kórnickie 4: 1–108. — HRABĚTOVÁ-UHROVÁ A. (1961): Skalník černoplodý [*Cotoneaster nigra* (Wahlb.) Fries] a jeho rozšíření na Moravě. Sborn. Klubu Přírod. Brno 33: 1–24. — HRABĚTOVÁ-UHROVÁ A. (1962): Beitrag zur Taxonomie und Verbreitung der Gattung *Cotoneaster* in der Tschechoslowakei. Pr. Brněn. Zákł. Čs. Akad. Věd 6/24: 197–246. — STERLING C. (1965): Comparative morphology of the carpel in the Rosaceae. IV. Pomoideae: Chamaemeles, *Cotoneaster*, *Dichotomanthes*, *Pyracantha*. Amer. J. Bot. 52: 47–54. — GLADKOVA V. N. (1968): Kariologičesko-izučenie *Crataegus* L. i *Cotoneaster* Medik. v svjazí s ich sistematikoj. Bot. Ž. 53: 1263–1273.

Malé, bohatě větvené, většinou beztrnné keře s přímými, rozprostřenými až poléhavými větvemi. Kořen zpočátku kulový, později podle stanoviště různě modifikovaný. Listy jednoduché, celokrajné, opadavé nebo vřdyzelené. Palisty opadavé. Květy drobné, v chudých chocholících, hroznech nebo latách, někdy jednotlivé; kališní cípy vytrvalé; korunní lístky bílé, růžové nebo červené; tyčinek 20; gyneceum 2–5četné; semeník spodní. Malvice červená, fialová nebo černá, netečkovaná, se zdužnatělými kališními cípy. Endokarp peckovitý. — Asi 50 druhů v mírném pásu s. polokoule, většinou v horách. — Alogam. Autogam. Endozoochor. Entomogam. Protogyn.

- 1a Větve široce rozprostřené až poléhavé; listy ± okrouhlé; květy po 1–2; rostliny pěstované 3. *C. horizontalis*
b Větve přímé; listy zřetelně delší než šir.; květenství 2–5květé; rostliny plané 2
2a Malvice cihlově červená, červená nebo fialová; listy svrchu lysé, nelesklé, všechny špičaté; květenství převislé, 1–5květé; korunní lístky nejvýše 1,5 × delší než kalich 1. *C. integerrimus*
b Malvice černá; listy svrchu většinou na stř. žilce pýřité, slabě lesklé, hor. špičaté, ostatní tupé; květenství ± přímé, (2–) 3–8 (–10)květé; korunní lístky až 2 × delší než kalich. 2. *C. melanocarpus*

1. *Cotoneaster integerrimus* MED. — skalník celokrajný Tab. 107/5

Cotoneaster integerrimus MEDICUS Gesch. Bot. 85, 1793. — Syn.: *Mespilus cotoneaster* L. Sp. Pl. 479, 1753 p. p. max. — *M. cotoneaster* L. subsp. *ruber* EHRH. Beitr. Naturk. 4: 18, 1789, nom. illeg., et Gartenkalender 4: 189–204, 1785, non vidi. — *Cotoneaster vulgaris* LINDL. Trans. Linn. Soc. 13: 101, 1822, nom. illeg. — *C. alaunicus* GOLITSIN sensu HRABĚTOVÁ-UHROVÁ Pr. Brněn. Zákł. Čs. Akad. Věd 32/6: 222, 1962. — *C. alaunicus* GOLITSIN subsp. *mutabilis* HRABĚTOVÁ-UHROVÁ, l. c., p. 224.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 127/III. — PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 348. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 497.

Keř 0,5–1,5 (–2,0) m vys. Větve přímé. Bor-ka hladká, červenohnědá, později šedá. Listy opadavé, s čepelí vejčitou až eliptickou, (1,2–) 1,5–3,0 (–3,5) cm dl. a 0,8–2,5 (–2,8) cm šir., špičatou, většinou osinkatou, k bázi zaokrouhlenou, na svrchní straně lysou, nelesklou, naspođu plstnatou; řapík 3–6 mm dl. Květenství 1–5květé, převislé, řidce chlupaté. Češule nálevkovitá,

lysá, zelená, červeně naběhlá; kališní cípy šir. trojúhelníkovité, tupé, 1,2–1,5 mm dl., na okraji pýřité; korunní lístky šir. eliptické až ± okrouhlé, 2,4–3,0 mm dl., nejvýše 1,5 × delší než kalich, bez nehtu, růžové; prašníky bledožluté; gyneceum dvoučetné. Malvice ± kulovitá, k bázi poněkud zúžená, 5–6 (–7) mm v průměru, cihlově červená, červená nebo fialová. Pecky (2–) 3 (–4), nejvýše do 1/3 kryté štítkem. IV–VI. Ff.

$2n = 68$ (ČR: 10b. Praž. kotl.), 34, 51, 68, 102 ± 2 (extra fines)

Variabilita: Nápadná je proměnlivost v barvě malvic. Fialové zbarvení bývá považováno za důsledek hybridizace s druhem *C. melanocarpus*, je však alespoň v ČR, s největší pravděpodobností projevem vnitrodruhové variability. Barevné odchylky se totiž vyskytují vždy společně v jedné populaci (kolísání se může projevit i v rámci individua), a to i v územích, kde *C. melanocarpus* neroste (Čechy a velká část moravských nálezů). Není proto důvod vyčleňovat rostliny s jasně červenými a fialovými malvicemi (přezrálé malvice jsou téměř vždy fialové), a hodnotit je jako zvláštní druh (*Cotoneaster alaunicus* GOLITSIN sensu HRABĚTOVÁ 1962). Variabilita v ostatních znacích, udávaných k odlišení druhu *C. alaunicus* (odění listů,

*) Zpracoval M. Kovanda